

Судоустрій; прокуратура та адвокатура

УДК 347.962

Скриньковський Руслан Миколайович

*кандидат економічних наук, професор, професор кафедри
Львівський університет бізнесу та права*

Скрыньковский Руслан Николаевич

*кандидат экономических наук, профессор, профессор кафедры
Львовский университет бизнеса и права*

Skrynkovskyu Ruslan

PhD in Economics, Professor, Professor of the Department

Lviv University of Business and Law

ORCID: 0000-0002-2180-8055

Сердюк Валентин Васильович

*доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, суддя
Верховний Суд*

Сердюк Валентин Васильевич

*доктор юридических наук, профессор, заслуженный юрист Украины, судья
Верховный Суд*

Serdiuk Valentyn

D. Sc. (Law), Professor, Honored Lawyer of Ukraine, Judge

Supreme Court

ORCID: 0000-0002-4085-6255

Гарасим Павло Станіславович

*кандидат юридичних наук, доцент, полковник поліції,
начальник Львівського районного управління поліції № 1
Головне управління Національної поліції у Львівській області*

Гарасим Павел Станиславович

*кандидат юридических наук, доцент, полковник полиции,
начальник Львовского районного управления полиции № 1
Главное управление Национальной полиции во Львовской области*

Harasym Pavlo

*PhD in Law, Associate Professor, Police Colonel,
Head of the Lviv District Police Directorate № 1
General Directorate of National Police in Lviv region
ORCID: 0000-0002-0336-4710*

Глущенко Світлана Володимирівна

*доктор юридичних наук, заслужений юрист України, заступник Міністра
Міністерство економіки України*

Глущенко Светлана Владимировна

*доктор юридических наук, заслуженный юрист Украины,
заместитель Министра
Министерство экономики Украины*

Hlushchenko Svitlana

*D. Sc. (Law), Honored Lawyer of Ukraine, Deputy Minister
Ministry of Economy of Ukraine
ORCID: 0000-0001-7207-3557*

Хмиз Мар'яна Василівна

*доктор філософії в галузі права, викладач кафедри
Львівський університет бізнесу та права*

Хмыз Марьяна Васильевна

*доктор философии в области права, преподаватель кафедры
Львовский университет бизнеса и права*

Khmyz Mariana

PhD in Law, Lecturer of the Department

Lviv University of Business and Law

ORCID: 0000-0003-3553-8022

Цюх Святослав Ігорович

маркетолог

ТзОВ «Ядро»

Цюх Святослав Игоревич

маркетолог

ООО «Ядро»

Tsyuh Svyatoslav

Marketing Specialist

Yadro LLC

ORCID: 0000-0003-0179-1193

Тиркало Юрій Євгенійович

аспірант

Національний університет «Львівська політехніка»

Тыркало Юрий Евгениевич

аспирант

Национальный университет «Львовская политехника»

Tyrkalo Yuriy

Postgraduate Student

Lviv Polytechnic National University

ORCID: 0000-0003-2535-4238

Кайдрович Христина Іванівна

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри

Львівський університет бізнесу та права

Кайдрович Христина Ивановна

*кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри
Львівський університет бізнеса і права*

Kaydrovych Khrystyna

*PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department
Lviv University of Business and Law*

ORCID: 0000-0002-0362-7779

**ПРОФЕСІОНАЛІЗМ СУДДІВ ЯК ПЕРЕДУМОВА ПОБУДОВИ
ЕФЕКТИВНОЇ СУДОВОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ**

**ПРОФЕСИОНАЛИЗМ СУДЕЙ КАК ПРЕДПОСЫЛКА
ПОСТРОЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОЙ СУДЕБНОЙ СИСТЕМЫ В
УКРАИНЕ**

**PROFESSIONALISM OF JUDGES AS A PREREQUISITE FOR
BUILDING AN EFFECTIVE JUDICIAL SYSTEM IN UKRAINE**

Анотація. У статті розкрито питання стосовно професіоналізму суддів як важливої передумови ефективності (побудови ефективної) судової системи в Україні. Встановлено, що сьогодні основними документами, якими регламентуються правові засади професіоналізму суддів в Україні є Закон України «Про судоустрій і статус суддів», Концепція національних стандартів суддівської освіти в Україні, Положення про підготовку та періодичне навчання суддів у Національній школі суддів України, а також Стратегія розвитку суддівської освіти в Україні на 2021–2025 роки. Визначено, що професіоналізм суддів базується на результатах здобуття суддівської освіти, яка націлена на набуття суддями здатності розуміти та справедливо поводитись, владності та комунікативності, ефективності професійної діяльності, особистих якостей, інтелектуальних якостей. З'ясовано, що важливу

роль у підвищенні професіоналізму суддів відіграє початкова суддівська освіта, зокрема – підготовка кандидатів, які претендують на посади суддів. Доведено, що для підвищення професіоналізму суддів необхідно також застосовувати новітні форми та методи навчання. Встановлено, що з ціллю підвищення професіоналізму у здійсненні правосуддя, судді повинні проходити спеціальну підготовку для підтримання на належному рівні своєї кваліфікації. Визначено, що з метою професійного розвитку суддів Національною школою суддів України розроблені та діють різні стандартизовані програми підготовки. З'ясовано, що основними принципами підготовки суддів у Національній школі суддів України виступають принцип різнобічності, комплексності та орієнтованості на здобуття усіх необхідних умінь та навичок, принцип періодичності, принцип набуття більш суб'єктивного бачення міжнародних практик здійснення правосуддя, принцип уніфікованості, принцип практичної націленості, принцип високої якості і наукової обґрунтованості, принцип сучасності підготовки, принцип ініціативності і зацікавленості суддів у підвищенні їх професійного рівня, принцип координації діяльності елементів програми підготовки, принцип застосування сучасних інноваційних технологій у процесі здійснення підготовки, принцип безперервності здобуття освіти, тобто навчання упродовж життя. Зазначено, що перспективами подальших досліджень у цьому напрямі є дослідження особливостей формування корпусу професійних суддів в Україні.

Ключові слова: *суд, суддя, судова система, правосуддя, професіоналізм суддів, кваліфікація судді, Національна школа суддів України.*

Анотація. *В статье раскрыты вопросы относительно профессионализма судей как важной предпосылки эффективности*

(построения эффективной) судебной системы в Украине. Установлено, что сегодня основными документами, которыми регламентируются правовые основы профессионализма судей в Украине является Закон Украины «О судоустройстве и статусе судей», Концепция национальных стандартов судейского образования в Украине, Положение о подготовке и периодическое обучение судей в Национальной школе судей Украины, а также Стратегия развития судейского образования в Украине на 2021–2025 годы. Определено, что профессионализм судей базируется на результатах получения судейского образования, которое нацелено на приобретение судьями способности понимать и справедливо вести себя, властности и коммуникативности, эффективности профессиональной деятельности, личных качеств, интеллектуальных качеств. Выяснено, что важную роль в повышении профессионализма судей играет начальное судейское образование, в частности – подготовка кандидатов, претендующих на должности судей. Доказано, что для повышения профессионализма судей необходимо также применять новейшие формы и методы обучения. Установлено, что с целью повышения профессионализма в осуществлении правосудия, судьи должны проходить специальную подготовку для поддержания на должном уровне своей квалификации. Определено, что с целью профессионального развития судей Национальной школой судей Украины разработаны и действуют различные стандартизированные программы подготовки. Установлено, что основными принципами подготовки судей в Национальной школе судей Украины выступают принцип разносторонности, комплексности и ориентированности на получение всех необходимых умений и навыков, принцип периодичности, принцип получения более субъективного видения международных практик осуществления правосудия, принцип унифицированности, принцип практической нацеленности, принцип высокого качества и научной обоснованности, принцип современности

подготовки, принцип инициативности и заинтересованности судей в повышении их профессионального уровня, принцип координации деятельности элементов программы подготовки, принцип применения современных инновационных технологий в процессе осуществления подготовки, принцип непрерывности получения образования, то есть обучение на протяжении жизни. Отмечено, что перспективами дальнейших исследований в этом направлении является исследование особенностей формирования корпуса профессиональных судей в Украине.

Ключевые слова: *суд, судья, судебная система, правосудие, профессионализм судей, квалификация судьи, Национальная школа судей Украины.*

Summary. *The article reveals questions regarding the professionalism of judges as an important prerequisite for efficiency (building an effective) judicial system in Ukraine. It has been established that today the main documents that regulate the legal foundations of professionalism of judges in Ukraine are the Law of Ukraine «On the Judicial System and the Status of Judges», the Concept of National Standards for Judicial Education in Ukraine, the Regulation on the Training and Periodic Study of Judges at the National School of Judges of Ukraine, as well as the Strategy development of judicial education in Ukraine for 2021–2025. It is determined that the professionalism of judges is based on the results of obtaining judicial education, which is aimed at acquiring the ability of judges to understand and behave fairly, authority and communication, the effectiveness of professional activity, personal qualities, and intellectual qualities. It was found that primary judicial education plays an important role in increasing the professionalism of judges, in particular, the training of candidates applying for the position of judges. It has been proven that in order to improve the professionalism of judges, it is also necessary to apply the latest forms and methods of training. It has been established that in order to improve*

professionalism in the administration of justice, judges must undergo special training to maintain their qualifications at the proper level. It was determined that for the purpose of professional development of judges, the National School of Judges of Ukraine has developed and operates various standardized training programs. It has been established that the main principles of training judges at the National School of Judges of Ukraine are the principle of versatility, comprehensiveness and focus on obtaining all the necessary skills and abilities, the principle of frequency, the principle of obtaining a more subjective vision of international practices in the administration of justice, the principle of uniformity, the principle of practical focus, the principle of high quality and scientific substantiation, the principle of modernity of training, the principle of initiative and interest of judges in improving their professional level, the principle of coordinating the activities of the elements of the training program, the principle of using modern innovative technologies in the training process, the principle of continuous education, that is, lifelong learning. It is noted that the prospects for further research in this direction are the study of the peculiarities of the formation of the corps of professional judges in Ukraine.

Key words: *court, judge, judicial system, justice, professionalism of judges, qualification of a judge, National School of Judges of Ukraine.*

Постановка проблеми. Практика показує, що для здійснення правосуддя у відповідності до вимог закону судді повинні постійно удосконалювати свої знання, вміння та навички. Для цього Національною школою суддів розроблено та введено в дію проходження суддями спеціальних програм підготовки, у відповідності до яких підвищується рівень їх кваліфікації та професіоналізму. З огляду на важливість проходження таких програм суддями, в основі актуальності тематики цього дослідження лежатиме визначення ролі такої підготовки у контексті підвищення професіоналізму суддів, що виступає однією із важливих засад

формування ефективної судової системи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика підвищення професіоналізму суддів виступає предметом досліджень багатьох науковців, при цьому ґрунтовні дослідження у даному напрямку здійснили В. Волік [1], О. Іванченко [2], Я. Шевцова [3], Н. Шукліна [4] та інші.

Зокрема, В. Волік [1] наголошує, що основою професіоналізму судді виступає здобуття високоякісної освіти. Окрім того, науковець наголошує на тому, що з метою підвищення рівня професіоналізму судді неодмінно мають проходити різносторонню, поглиблену та водночас комплексну навчальну підготовку, опираючись на норми та засади міжнародного, зокрема європейського права у цьому контексті. Такий підхід дозволить суддям краще та водночас більш професійно здійснювати покладені на них посадові обов'язки.

У контексті здійснення підготовки кандидатів на посади суддів, а також у ході підвищення рівня кваліфікації суддів, які вже виконують покладені на них посадові обов'язки, необхідно особливу увагу зосередити на ресурсах, які мають бути як у достатній кількості, так і у якісному складі. Навчальні програми, що застосовуються для цього повинні відповідати вимогам відкритості, компетентності, неупередженості, а також мають бути прямо націлені на навчання суддів європейського рівня [1].

Поряд з тим, Н. Шукліна [4] дотримується думки про те, що високий рівень професіоналізму суддів виступає запорукою ефективного та водночас якісного функціонування органів судової гілки влади. Особливу роль у такому процесі відіграє Національна школа суддів України, яка здійснює підготовку не тільки кандидатів, що претендують на посади суддів, але і під її керівництвом судді підвищують рівень кваліфікації та професіоналізму, здобуваючи нові знання та набуваючи нових вмінь.

Своєю чергою, О. Іванченко [2] зазначає, що одним із критеріїв визначення рівня ефективності діяльності судів і судової системи загалом у контексті надання судових послуг виступає професіоналізм суддів, який відображається через спеціально установлені стандарти.

В контексті цього Я. Шевцова [3] зауважує, що професійна підготовка суддів у контексті підвищення їх професіоналізму має базуватися на міжнародних стандартах. Своєю чергою, процес підготовки кандидатів, які претендують на посади суддів, має бути націлений на розвиток та удосконалення особистісних та професійних якостей, а також на психологічне пристосування до умов, які формуються у контексті здійснення правосуддя.

Водночас, виходячи із аналізу наукових праць [1–4], з'ясовано, що проблематика професіоналізму суддів є не до кінця розкритою та потребує проведення більш ґрунтовніших досліджень.

Мета статті. Метою статті є дослідити питання стосовно професіоналізму суддів як важливої передумови ефективності (побудови ефективної) судової системи в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розкриваючи мету наукового дослідження, необхідно першочергово звернути увагу на те, професіоналізм суддів формується у контексті здійсненні професійної підготовки суддів, а зокрема кандидатів, які претендують на посади суддів та проходять підготовку у Національній школі суддів України.

Так, М. Оніщук [5] зауважує, що професійна підготовка суддів носить загальнодержавне значення і виступає важливим зрушувальним елементом підвищення якості здійснення правосуддя та зростання рівня довіри громадян до діяльності органів судової гілки влади.

Варто зауважити, що професіоналізм суддів базується на результатах здобуття суддівської освіти. З огляду на такі засади доцільно неодмінно звернути увагу на інформацію, яка представлена у Концепції національних

стандартів суддівської освіти в Україні [6], схваленої Науково-методичною радою Національної школи суддів України (протокол від 23.12.2014 р. № 5). Так, у цьому документі зазначається, що суддівська освіта націлена на набуття суддями таких основних навичок та якостей, як [6]:

1) здатність розуміти та справедливо поводитись, тобто: а) вміти поводитись із кожним та із повагою та чутливістю ставитись до кожного; б) із готовністю терпеливо і ввічливо вислуховувати кожного;

2) владність та комунікативність, тобто: а) володіти усіма навичками міжособистісного спілкування; б) вміло пояснювати процесуальні вимоги тим особам, яких вони стосуються; в) вміти формулювати, обґрунтовувати та пояснювати кожне ухвалене рішення; г) вміти підтримувати авторитет у випадку проявів оспорювання чи піддання сумніву;

3) ефективність професійної діяльності (або іншими словами продуктивність професійної діяльності), тобто: а) вміти працювати швидко, у тому числі під тиском; б) вміти ефективно організовувати особистий час, а також ухвалювати чіткі та водночас обґрунтовані судові рішення; в) вміти ефективно управляти та застосовувати комунікативні навички; г) вміти належно керувати судовим процесом у емоційному напруженому середовищі впливу; д) вміти конструктивно працювати із іншими, зокрема оволодіти лідерськими та управлінськими навичками;

4) особисті якості, а саме: а) високий рівень моральності; б) безсторонність та неупередженість; в) добросовісність; г) вміння обґрунтовувати судження; д) вміння рішуче ухвалювати судові рішення; е) вміння об'єктивно оцінювати інформацію; є) вміння бути готовим до навчання та професійного удосконалення; ж) вміння застосовувати здобуті знання, а також набуті вміння та навички на практиці;

5) інтелектуальні якості, а саме: а) високий рівень кваліфікованості у напрямку права, усвідомлення фундаментальних

принципів; б) вміння швидко сприймати і аналізувати дані; в) вміння аналізувати і групувати ситуації правового характеру, що виникають; д) вміння логічно і структуровано мислити.

Особливу увагу у контексті розкриття мети дослідження необхідно зосередити на таких документах, як Стратегія розвитку судової системи в Україні на 2015–2020 роки [7] та Стратегія розвитку суддівської освіти в Україні на 2021–2025 роки [8].

Так, у Стратегії розвитку судової системи в Україні на 2015–2020 роки [7] зазначено, що професіоналізм суддів виступає однією із головних цінностей Національної школи суддів України, на базі якої ґрунтуються національні стандарти суддівської підготовки.

Важливу роль у підвищенні професіоналізму суддів відіграє початкова суддівська освіта, зокрема – підготовка кандидатів, які претендують на посади суддів. У відповідності до Стратегії розвитку суддівської освіти в Україні на 2021–2025 роки [8] зазначається, що у контексті реформування початкової суддівської освіти, а саме – при підготовці кандидатів на посаду судді необхідно перш за все:

- 1) оновити та значно удосконалити Програму спеціальної підготовки кандидатів на посаду судді;
- 2) удосконалити нормативно-правове забезпечення спеціальної підготовки кандидатів, які претендують на посади суддів;
- 3) поліпшити можливості кандидатів, які претендують на посади суддів, стажуватися в установах-партнерах;
- 4) впровадити у суддівську освіту навчальні модулі щодо вивчення іноземних мов, зокрема англійської, німецької, французької у напрямку поновлення та поглиблення таких знань;
- 5) розширити форми та засоби спеціальної підготовки на базі використання кращого іноземного досвіду.

У контексті підвищення професіоналізму суддів необхідно також

застосовувати новітні форми та методи навчання (навчальної підготовки). Зокрема, доцільно:

- значно розширити тематику навчальних продуктів, а також запровадити міжвідомчі та міждисциплінарні навчальні практики;
- впровадити нові форми навчання;
- розвивати форму дистанційного навчання;
- заохочувати використання навчальних заходів, використовуючи при цьому різні онлайн-методики навчання та поєднуючи онлайн-навчання та офлайн-навчання;
- створити каталог доступних навчальних курсів у режимі онлайн та усі наявні можливості для обрання використання такого каталогу;
- розробити стандартизовані вимоги і методичні рекомендації з ціллю проведення тренінгів та семінарів у режимі онлайн;
- розробити індивідуальні модульні навчальні програми у відповідності до навчальних потреб;
- використовувати сучасні інноваційні форми підготовки (зокрема як індивідуальні, так і групові, залучати до участі у спільних проєктах і програмах);
- розробити навчальні курси із застосуванням інтегрованого підходу до навчання.

Про підвищення професіоналізму, а іншими словами професійного розвитку з метою побудови ефективної судової системи, суддя зобов'язаний із цією метою проходити навчання або ж відповідну підготовку. Така засада виступає правом та водночас обов'язком судді (відповідно до статті 56 «Права та обов'язки» Закону України «Про судоустрій і статус суддів» [9]).

Професіоналізм суддів формується ще під час проходження спеціальної підготовки, коли судді ще є у ролі кандидатів, що претендують

на посади суддів. У відповідності до статті 77 «Спеціальна підготовка кандидата на посаду судді» Закону України «Про судоустрій і статус суддів» [9] кандидати, що претендують на посади суддів, проходять спеціальну підготовку у Національній школі суддів України, яка складається із теоретичної та практичної частин.

Окрім того, доцільно зауважити, що з ціллю підвищення професіоналізму у здійсненні правосуддя, судді повинні проходити спеціальну підготовку для підтримання на належному рівні кваліфікації.

Цю підготовку судді проходять також у Національній школі суддів України. Щодо термінів такої підготовки, то участь у такій підготовці судді повинні брати не рідше, аніж один раз на три роки. Що стосується тривалості такої підготовки, то в період трьох років вона не має бути меншою, аніж 40 академічних годин. Суть такої підготовки насамперед націлена на підтримання на належному рівні кваліфікації. Проходячи таку підготовку, судді зобов'язані удосконалити свої професійні знання, набути нових професійних вмінь та навичок. Так, доволі часто така підготовка передбачає участь суддів у різноманітних тренінгах, участь у яких вони можуть обирати особисто у залежності від своїх професійних потреб. Основні засади підготовки суддів у контексті підтримання їх кваліфікації регламентуються статтею 89 «Підготовка судді для підтримання його кваліфікації» Закону України «Про судоустрій і статус суддів» [9].

З метою професійного розвитку суддів Національною школою суддів України розроблені та діють такі стандартизовані програми підготовки [10]:

- для адміністративної спеціалізації: 1) Стандартизована програма підготовки суддів апеляційних адміністративних судів в апеляційних округах; 2) Стандартизована програма підготовки суддів місцевих окружних адміністративних судів;
- для голів та заступників: Стандартизована програма підготовки

голів і заступників місцевих та апеляційних судів;

– для господарської спеціалізації: 1) Стандартизована програма підготовки суддів апеляційних господарських судів в апеляційних округах; 2) Стандартизована програма підготовки суддів місцевих господарських судів;

– для кримінальної спеціалізації: 1) Стандартизована програма підготовки суддів судових палат у кримінальних справах апеляційних судів в апеляційних округах; 2) Стандартизована програма підготовки суддів кримінальної спеціалізації місцевих загальних судів;

– для цивільної спеціалізації: 1) Стандартизована програма підготовки суддів судових палат у цивільних справах апеляційних судів в апеляційних округах; 2) Стандартизована програма підготовки суддів цивільної спеціалізації місцевих загальних судів.

Що стосується практичного досвіду підвищення професіоналізму суддів, то доцільно звернути увагу на тенденції, які відбуваються у такому напрямку. Так, згідно даних Національної школи суддів України [11] за перше півріччя 2021 року проти першого півріччя 2020 року кількість суддів, щодо яких здійснювалась підготовка та періодичне навчання з ціллю підвищення рівня їхньої кваліфікації, зокрема тих суддів, що обрані на адміністративні посади у судах зросла до числа 4549 проти 2401.

Акцентуючи увагу на участі структурних підрозділів у проведенні підготовки суддів з ціллю підтримання на належному рівні їх кваліфікації, зокрема тих, що обрані на адміністративні посади, то, до прикладу, у Відділі підготовки суддів, що розташований у м. Києві, за перше півріччя 2021 року було підготовлено 504 судді, а це 48,51 % від загальної кількості суддів, які проходили підготовку. У Дніпровському регіональному відділенні підготовку пройшли 114 суддів (10,97%), у Львівському регіональному відділенні – 164 судді (15,78 %), у Одеському регіональному відділенні – 128 суддів (12,32 %), у Харківському

регіональному відділенні – 79 суддів (7,61 %) та у Чернівецькому регіональному відділенні – 50 (4,81 %) [11].

З ціллю підвищення рівня кваліфікації учасниками періодичного навчання у першому півріччі 2021 року були 3510 суддів проти 1627 суддів у першому півріччі 2020 року [11].

Що стосується участі структурних підрозділів у періодичному навчанні суддів з ціллю підвищення рівня їх кваліфікації, то відповідно у першому півріччі 2021 у Відділі підготовки суддів у м. Києві навчання пройшли 1385 суддів (а це 39,46 % від загальної кількості суддів, що проходили за цей період навчання). У Дніпровському регіональному відділенні періодичне навчання за перше півріччя 2021 року пройшли 598 суддів (17,04% від загальної кількості суддів, що проходили підготовку), у Львівському регіональному відділенні – 180 суддів (5,13 %), у Одеському регіональному відділенні – 546 суддів (15,55 %), у Харківському регіональному відділенні – 425 суддів (12,11 %) та у Чернівецькому регіональному відділенні – 376 суддів (10,71 %) [11].

Не менш важливим документом, згідно якого здійснюється підготовка та періодичне навчання суддів у контексті чого підвищується їх професіоналізм є Положення про підготовку та періодичне навчання суддів у Національній школі суддів України [12], затверджене Наказом Національної школи суддів України від 06 липня 2017 року. Цим документом визначено особливості підготовки і періодичного навчання суддів у Національній школі суддів України. Окрім того, документом зауважено, що таке навчання проводиться з ціллю підтримання на належному рівні кваліфікації, а також її підвищення.

Основними принципами підготовки суддів у Національній школі суддів України виступають [12]:

1) принцип різнобічності, комплексності та орієнтованості на здобуття усіх необхідних умінь та навичок, що властиві професії судді;

2) принцип періодичності, у відповідності до якого судді зобов'язані періодично проходити підготовку у Національній школі суддів України;

3) принцип набуття більш суб'єктивного бачення міжнародних практик здійснення правосуддя;

4) принцип уніфікованості, згідно якого підготовка проходить на базі стандартизованих програм, які є спеціально розробленими Національною школою суддів України;

5) принцип практичної націленості, у відповідності до якого програма підготовки формується під суддівські компетенції, а також знання, вміння, навички;

6) принцип високої якості і наукової обґрунтованості;

7) принцип сучасності підготовки, згідно якого програма підготовки періодично оновлюється;

8) принцип ініціативності і зацікавленості суддів у підвищенні їх професійного рівня;

9) принцип координації діяльності елементів програми підготовки;

10) принцип застосування сучасних інноваційних технологій у процесі здійснення підготовки;

11) принцип безперервності здобуття освіти, тобто навчання упродовж життя.

У ході дослідження доцільно відзначити те, що підготовка суддів у контексті підвищення їх професійного рівня та кваліфікації проходить двох формах – у очній та дистанційній. Треба відзначити, що програма періодичного навчання, яке проходять судді, формується на засадах [12]:

1) календарного планування, згідно якого суддя проходять підготовку в цілях підвищення кваліфікації;

2) календарного планування, де суддя проходять підготовку дистанційно з ціллю підвищення його кваліфікації;

3) календарного планування, згідно чого суддя періодично проходить навчання з ціллю підвищення рівня його кваліфікації.

Як зазначалось вище, судді, які призначені на посади суддів, проходять підготовку, тривалість якої не має бути меншою за 40 академічних годин. Судді, яких обрано на адміністративні посади, проходять підготовку, тривалістю не менше 20 академічних годин. Водночас судді, які є направлені дисциплінарним чи кваліфікаційним органом або ж за рекомендацією тренера на проходження періодичного навчання проходять таке навчання, при чому його тривалість визначає Національна школа суддів України [12].

Алгоритм підготовки суддів проходить у декілька етапів: а) етап планування підготовки; б) етап організації підготовки; в) етап проведення безпосередньої підготовки; г) етап обліку та контролю; д) етап зворотнього зв'язку із слухачами [12].

Висновки і перспективи подальших досліджень. За результатами опрацювання наукових праць та джерел [1–15] розкрито питання стосовно професіоналізму суддів як важливої передумови ефективності (побудови ефективної) судової системи в Україні, і на основі цього встановлено, що:

– сьогодні основними документами, якими регламентуються правові засади професіоналізму суддів в Україні є Закон України «Про судоустрій і статус суддів», Концепція національних стандартів суддівської освіти в Україні, Положення про підготовку та періодичне навчання суддів у Національній школі суддів України, а також Стратегія розвитку суддівської освіти в Україні на 2021–2025 роки;

– професіоналізм суддів базується на результатах здобуття суддівської освіти;

– суддівська освіта націлена на набуття суддями здатності розуміти та справедливо поводитись, владності та комунікативності, ефективності професійної діяльності, особистих якостей, інтелектуальних якостей;

– важливу роль у підвищенні професіоналізму суддів відіграє початкова суддівська освіта, зокрема підготовка кандидатів, які претендують на посади суддів;

– для підвищення професіоналізму суддів необхідно також застосовувати новітні форми та методи навчання (навчальної підготовки);

– з ціллю підвищення професіоналізму у здійсненні правосуддя, судді повинні проходити спеціальну підготовку для підтримання на належному рівні кваліфікації;

– з метою професійного розвитку суддів Національною школою суддів України розроблені та діють різні стандартизовані програми підготовки;

– основними принципами підготовки суддів у Національній школі суддів України виступають принцип різнобічності, комплексності та орієнтованості на здобуття усіх необхідних умінь та навичок, принцип періодичності, принцип набуття більш суб'єктивного бачення міжнародних практик здійснення правосуддя, принцип уніфікованості, принцип практичної націленості, принцип високої якості і наукової обґрунтованості, принцип сучасності підготовки, принцип ініціативності і зацікавленості суддів у підвищенні їх професійного рівня, принцип координації діяльності елементів програми підготовки, принцип застосування сучасних інноваційних технологій у процесі здійснення підготовки, принцип безперервності здобуття освіти, тобто навчання упродовж життя.

Перспективами подальших досліджень у цьому напрямі є дослідження особливостей формування корпусу професійних суддів в Україні.

Література

1. Волік В. В. Високоякісна освіта як основа професіоналізму судді // Актуальні проблеми науки та освіти: Збірник матеріалів XXI підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ / за заг. ред. К. В. Балабанова. Маріуполь: МДУ, 2019. С. 55–57. URL: <http://repository.mdu.in.ua/jsrui/handle/123456789/1017> (дата звертання: 01.08.2021 р.).
2. Іванченко О. Система критеріїв оцінювання ефективності діяльності судів під час надання судових послуг // Підприємництво, господарство і право. 2017. № 11. С. 222–225.
3. Шевцова Я. О. Міжнародні стандарти професійної підготовки суддів // Юридичний науковий електронний журнал. 2019. № 4. С. 254–257. doi: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2019-4/68>.
4. Шукліна Н. Г. Професійний розвиток судді: виклики сьогодення // Вісник господарського судочинства. 2013. № 3. С. 64–68. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vgs_2013_3_17 (дата звертання: 01.08.2021 р.).
5. Оніщук М. Належна професійна підготовка кандидатів на посаду судді є неодмінною умовою здійснення компетентного судочинства // Юридичний вісник України. 2018. 26 січня – 1 лютого. № 4 (1177). С. 6–7. URL: http://nsj.gov.ua/files/1517217408UVU_4_06-07.pdf (дата звертання: 01.08.2021 р.).
6. Концепція національних стандартів суддівської освіти в Україні: Схвалено Науково-методичною радою Національної школи суддів України, протокол від 23.12.2014 р. № 5. URL: <http://nsj.gov.ua/ua/about/symbols/> (дата звертання: 01.08.2021 р.).
7. Стратегія розвитку судової системи в Україні на 2015–2020 роки: Затверджено Радою суддів України 11 грудня 2014 року. URL: <http://nsj.gov.ua/files/1467884108Стратегія%20розвитку%20суд07.pdf> (дата звертання: 01.08.2021 р.).

8. Стратегія розвитку суддівської освіти в Україні на 2021–2025 роки.
URL: http://nsj.gov.ua/files/1608632048СТРАТЕГІЯ_18.12_HMP.pdf
(дата звертання: 01.08.2021 р.).
9. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 р. № 1402-VIII (із змінами і доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text> (дата звертання: 01.08.2021 р.).
10. Стандартизовані програми підготовки у судах. Підготовка суддів // Матеріали Національної школи суддів України. URL: <http://nsj.gov.ua/standartizovani-programi-pidgotovki-2019/> (дата звертання: 01.08.2021 р.).
11. Статистика. Підготовка суддів // Матеріали Національної школи суддів України. URL: <http://nsj.gov.ua/training/judges/stat-2/> (дата звертання: 01.08.2021 р.).
12. Положення про підготовку та періодичне навчання суддів у Національній школі суддів України: Затверджено Наказом Національної школи суддів України від 06.07.2017 № 26 (із змінами і доповненнями). URL: <http://www.nsj.gov.ua/files/1581605137Положення%20про%20підготовку%20та%20періодичне%20навчання%20суддів.pdf> (дата звертання: 01.08.2021 р.).
13. Москвич Л. М. Професіоналізм суддів як передумова побудови ефективної судової системи // Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка. 2010. Вип. 1. С. 252–259. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlduvs_2010_1_37 (дата звертання: 01.08.2021 р.).
14. Гудима В. В., Скриньковський Р. М. Особливості здійснення спеціальної підготовки кандидатів на посади суддів у Національній школі суддів України // Міжнародний науковий журнал "Інтернаука".

2021. № 7(107). С. 92–99. doi: <https://doi.org/10.25313/2520-2057-2021-7-7329>.

15. Гудима В. В. Напрямки правового та організаційного удосконалення концепції формування корпусу професійних суддів в Україні // Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". 2021. № 6(106), 2 т. С. 48–55. doi: <https://doi.org/10.25313/2520-2057-2021-6-7298>.

References

1. Volik V. V. Vysokoiakisna osvita yak osnova profesionalizmu suddi // Aktualni problemy nauky ta osvity: Zbirnyk materialiv XXI pidsumkovoi naukovo-praktychnoi konferentsii vykladachiv MDU / za zah. red. K. V. Balabanova. Mariupol: MDU, 2019. S. 55–57. URL: <http://repository.mdu.in.ua/jspui/handle/123456789/1017> (data zvertannia: 01.08.2021 r.).
2. Ivanchenko O. Systema kryteriiv otsiniuvannia efektyvnosti diialnosti sudiv pid chas nadannia sudovykh posluh // Pidpriemnytstvo, hospodarstvo i pravo. 2017. № 11. S. 222–225.
3. Shevtsova Ya. O. Mizhnarodni standarty profesiinoi pidhotovky suddiv // Yurydychni naukovyi elektronnyi zhurnal. 2019. № 4. S. 254–527. doi: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2019-4/68>.
4. Shuklina N. H. Profesiinyi rozvytok suddi: vyklyky sohodennia // Visnyk hospodarskoho sudochynstva. 2013. № 3. S. 64–68. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vgs_2013_3_17 (data zvertannia: 01.08.2021 r.).
5. Onishchuk M. Nalezha profesiina pidhotovka kandydativ na posadu suddi ye neodminnoiu umovoiu zdiisnennia kompetentnoho sudochynstva // Yurydychni visnyk Ukrainy. 2018. 26 sichnia – 1 liutoho. № 4 (1177). S. 6–7. URL: http://nsj.gov.ua/files/1517217408UVU_4_06-07.pdf (data zvertannia: 01.08.2021 r.).
6. Kontsepsiia natsionalnykh standartiv suddivskoi osvity v Ukraini:

- Skhvaleno Naukovo-metodychnoiu radoiu Natsionalnoi shkoly suddiv Ukrainy, protokol vid 23.12.2014 r. № 5. URL: <http://nsj.gov.ua/ua/about/symbols/> (data zvertannia: 01.08.2021 r.).
7. Stratehiiia rozvytku sudovoi systemy v Ukraini na 2015–2020 roky: Zatverdzheno Radoiu suddiv Ukrainy 11 hrudnia 2014 roku. URL: <http://nsj.gov.ua/files/1467884108Стратегія%20розвитку%20суд07.pdf> (data zvertannia: 01.08.2021 r.).
 8. Stratehiiia rozvytku suddivskoi osvity v Ukraini na 2021–2025 roky. URL: http://nsj.gov.ua/files/1608632048СТРАТЕГІЯ_18.12_HMP.pdf (data zvertannia: 01.08.2021 r.).
 9. Pro sudoustrii i status suddiv: Zakon Ukrainy vid 02.06.2016 r. № 1402-VIII (iz zminamy i dopovnenniamy). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text> (data zvertannia: 01.08.2021 r.).
 10. Standartyzovani prohramy pidhotovky u sudakh. Pidhotovka suddiv // Materialy Natsionalnoi shkoly suddiv Ukrainy. URL: <http://nsj.gov.ua/standartizovani-programi-pidgotovki-2019/> (data zvertannia: 01.08.2021 r.).
 11. Statystyka. Pidhotovka suddiv // Materialy Natsionalnoi shkoly suddiv Ukrainy. URL: <http://nsj.gov.ua/training/judges/stat-2/> (data zvertannia: 01.08.2021 r.).
 12. Polozhennia pro pidhotovku ta periodychnе navchannia suddiv u Natsionalnii shkoli suddiv Ukrainy: Zatverdzheno Nakazom Natsionalnoi shkoly suddiv Ukrainy vid 06.07.2017 № 26 (iz zminamy i dopovnenniamy). URL: <http://www.nsj.gov.ua/files/1581605137Положення%20про%20підготовку%20та%20періодичне%20навчання%20суддів.pdf> (data zvertannia: 01.08.2021 r.).
 13. Moskvych L. M. Profesionalizm suddiv yak peredumova pobudovy

efektyvnoi sudovoi systemy // Visnyk Luhanskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav imeni E. O. Didorenka. 2010. Vyp. 1. S. 252–259. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlduvs_2010_1_37 (data zvertannia: 01.08.2021 r.).

14. Hudyma V. V., Skrynkovskyy R. M. Osoblyvosti zdiisnennia spetsialnoi pidhotovky kandydativ na posady suddiv u Natsionalnii shkoli suddiv Ukrainy // Mizhnarodnyi naukovi zhurnal “Internauka”. 2021. № 7(107). S. 92–99. doi: <https://doi.org/10.25313/2520-2057-2021-7-7329>.
15. Hudyma V. V. Napriamky pravovoho ta orhanizatsiinoho udoskonalennia kontseptsii formuvannia korpusu profesiinykh suddiv v Ukraini // Mizhnarodnyi naukovi zhurnal “Internauka”. 2021. № 6(106), 2 t. S. 48–55. doi: <https://doi.org/10.25313/2520-2057-2021-6-7298>.